

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 6Ssk/19/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8022200031
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 11. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Viola Takáčová
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2024:8022200031.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD., LL.M. a členov senátu JUDr. Martina Tisa a JUDr. Michala Matulníka, PhD., v právnej veci žalobcu: H. V. Č., narodený XX. R. XXXX, bytom v V., Q. Č.. XXXX/X, právne zast.: JUDr. Mariánom Ďurinom, advokátom so sídlom v Bratislave, Sibírska č. 4, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8-10, o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia generálneho riaditeľa žalovanej zo 17. decembra 2021, Číslo: XXX XXX XXXX X, o starobný dôchodok, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Správneho súdu v Košiciach z 13. decembra 2023, č. k. PO-7Sa/2/2022-51, t a k t o

rozhodol:

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalobcu z a m i e t a.

Účastníkom konania nepriznáva nárok na náhradu trov kasačného konania.

odôvodnenie:

I.

1. Správny súd v Košiciach (ďalej len „správny súd“) napadnutým rozsudkom z 13. decembra 2023, č. k. PO-7Sa/2/2022-51 podľa § 190 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zamietol ako nedôvodnú správnu žalobu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa žalovanej zo 17. decembra 2021, Číslo: XXX XXX XXXX X, ktorým tento postupom podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v rozhodnom znení (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z.z.“) v celom rozsahu zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové správne rozhodnutie z 09. septembra 2021, Číslo: XXX XXX XXXX. Uvedeným rozhodnutím prvostupňový správny orgán podľa § 65, § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. a § 21 ods. 1, § 132 ods. 1, § 174 a § 14 ods. 4 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 100/1988 Zb.“) žalobcovi zamietol žiadosť o prepočet starobného dôchodku.

2. Správny súd zákonnosť preskúmaného rozhodnutia žalovanej preskúmal v intenciách § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., § 21 ods. 1, § 14 ods. 4, § 174 ods. 1 písm. a/ v znení zákona č. 376/1997 Zb., § 174 ods. 2 v znení zákona č. 376/1997 Zb., § 174 ods. 1 písm. a/ v znení zákona č. 355/199 Zb., § 174 ods. 2 v znení zákona č. 355/1999 Zb., § 175, § 175g ods. 2, 3, § 94 ods. 1, 2 a § 119 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. a postupom v zmysle právnej úpravy ustanovenej v Tretej hlave Tretej časti SSP upravujúcej správnu žalobu v sociálnych veciach za primeraného použitia ustanovení o všeobecnej správnej žalobe podľa Prvej hlavy Tretej časti SSP a dospel k záveru o nedôvodnosti podanej správnej žaloby.

3. Správny súd mal preukázať, že služobný pomer žalobcu v I. kategórií funkcií bol ukončený dňom 04. júna 1999, pričom jeho služobný pomer nebol ukončený z dôvodu racionalizačných a organizačných opatrení, čo napokon ani sám žalobca netvrdil. Tým žalobca nesplnil podmienku plynúcu z § 171 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb., podľa ktorého nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie alebo služby do I. a II. kategórie funkcií sa priznávajú do 31. decembra 2023. K námietke žalobcu, že na jeho prípad bola nezákonne aplikovaná právna úprava zákona č. 100/1988 Zb. v znení platnom a účinnom až od 22. decembra 1999, pričom služobný pomer skončil pred týmto dátumom, správny súd uviedol, že nárok na priznanie starobného dôchodku vzniká až splnením všetkých zákonom stanovených podmienok. Vyžaduje sa teda, aby išlo o vzniknutý nárok na starobný dôchodok, t.j., aby podmienka 19 rokov služby v I. kategórií funkcií a súčasne podmienka dovŕšenia veku 56 rokov boli splnené pred 31. decembrom 1999. Z tohto dôvodu aj poukaz žalobcu na § 175g ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. vyhodnotil správny súd ako neopodstatnený. Rovnako ako nedôvodnú posúdil námietku žalobcu ohľadom dvojnásobného započítania obdobia od 01. septembra 1981 do 30. septembra 1995, počas ktorého žalobca pracoval ako príslušník Pohraničnej stráže ČSSR, keďže zákon č. 461/2003 Z.z. neumožňuje dvojnásobné hodnotenie obdobia dôchodkového poistenia tak, ako to umožňoval zákon č. 100/1988 Zb. v § 41 ods. 2 pri hodnotení doby zamestnania výkonného letca podľa počtu nalietaných hodín.

4. Účastníkom konania právo na náhradu trov konania nepriznal.

II.

5. Proti tomuto rozsudku podal žalobca v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť.

6. Namietal, že správny súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že nesprávnym procesným postupom znemožnil účastníkovi konania, aby uskutočnil jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 440 ods. 1 písm. f/ SSP) a tiež, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP).

7. Konkrétne uvádzal, že dňa 19. októbra 2008 dosiahol fyzický vek 56 rokov a zároveň splnil podmienku zamestnania najmenej 25 rokov s tým, že mal odpracovaných 20 rokov a 3 dni v I. kategórii funkcií (základná vojenská služba od 30. septembra 1971 do 28. septembra 1973, vojak z povolania od 01. septembra 1981 do 30. septembra 1986, doba služby v Policajnom zbore od 01. októbra 1986 do 30. septembra 1995, doba služby v Slovenskej informačnej službe od 01. novembra 1995 do 04. júna 1999). V III. pracovnej kategórii odpracoval 22 rokov a 141 dní (SOU stavebné od 01. septembra 1968 do 29. septembra 1971, VHS od 13. októbra 1973 do 22. júla 1974, Agrokomplex od 23. júla 1974 do 31. augusta 1976, ISŠ pre pracujúcich od 01. septembra 1976 do 14. júna 1977, VŠE štúdiom od 15. júna 1977 do 31. augusta 1981, NÚP - nezamestnaný od 05. júna 1999 do 30. júna 2000, Timberio Poprad od 01. júla 2000 do 31. augusta 2000, NÚP - nezamestnaný od 01. septembra 2000 do 30. septembra 2000, Union Poistovňa, a.s. od 01. októbra 2000 do 30. júna 2003, dobrovoľne poistený od 01. apríla 2002 do 30. júna 2003, samostatne zárobkovo činná osoba od 01. júla 2003 do 30. apríla 2008, UNION ZP od 01. mája 2008 do 31. októbra 2010).

8. Žalobca tiež žiadal o posúdenie zvýhodneného zápočtu odslúženej doby výkonu funkcií osobitnej povahy a osobitného režimu nebezpečnosti podľa Nariadenia č. 25 čl. 117 MV ČSSR zo 07. decembra 1983. Poukázal tiež na Zbierku nariadení a smerníc MNO ČSSR č. 22 zo 17. júla 1970, hl. II. čl. 3 písm. a/, podľa ktorej obdobie výkonu služobnej doby príslušníkov Pohraničnej stráže ČSSR sa posudzuje dvojnásobne. Namietal, že žalovaná žalobcovi obdobie od 01. septembra 1981 do 30. septembra 1986 (výkon príslušníka pohraničnej stráže) nezapočítala v dvojnásobnej výške.

9. Ďalej namietal postup žalovanej, ktorá argumentovala aj tým, že žalobca slúžil v I. kategórii funkcií iba do 30. septembra 1999, pričom zákon č. 355/1999 Z.z. podmienku vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 174 zákona č. 100/1988 Zb. viazal na trvanie služobného pomeru do 31. decembra 1999. Žalobcovi teda chýbalo 92 dní do 31. decembra 1999, a to dokonca podľa zákona č. 355/1999 Zb., ktorý v rozhodnom čase nebol ešte vydaný. V žalobcovom prípade bolo potrebné aplikovať § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 376/1997 Z.z., ktorý ako podmienku vzniku nároku na starobný dôchodok viazal k obdobiu 31. decembra 1998, ku ktorému žalobca túto podmienku splnil. V tomto smere podporne poukázal aj na § 175g zákona č. 100/1988 Zb.

10. Žalovaná žalobcovi v osobnom liste dôchodkového poistenia nezapočítala a ani nevyznačila reálne odslúžené obdobia v Ozbrojených silách ČSSR v I. kategórii funkcií a všetky odpracované obdobia v civilnom sektore v príslušnej pracovnej kategórii a III. pracovnej kategórii a nevyznačili dosiahnuté ročné hrubé zárobky. Žalovaná porušila § 195, § 196 a § 216 zákona č. 461/2003 Z.z., nevykonala riadne dokazovanie, žalobcu riadne nevypočula, konaním žalovanej došlo k zjavnej diskriminácii žalobcu oproti poberateľom starobných dôchodkov, čo je v rozpore so zákonom č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších právnych predpisov.

11. Navrhol, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky zmenil rozsudok správneho súdu tak, že zruší správnu žalobou napadnuté rozhodnutie žalovanej v spojení s prvostupňovým správnym rozhodnutím.

III.

12. Žalovaná sa ku kasačnej sťažnosti žalobcu vyjadrila podaním z 02. februára 2024 majúc za to, že správny súd správne zistil skutkový stav veci, náležite vec právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť a nesprávnosť preskúmaného rozhodnutia zo 17. decembra 2021. Navrhla, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalobcu ako nedôvodnú zamietol.

IV.

13. Vyjadrenie žalovanej bolo doručené žalobcovi dňa 06. februára 2024 na vedomie.

V.

14. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) ako súd kasačný (§ 11 písm. h/ SSP) preskúmal kasačnú sťažnosť postupom bez nariadenia pojednávania podľa § 455 SSP a po jej preskúmaní dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalobcu nie je dôvodná.

15. Podľa § 2 ods. 1 SSP, v správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

16. Podľa § 2 ods. 2 SSP, každý, kto tvrdí, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli porušené alebo priamo dotknuté rozhodnutím orgánu verejnej správy, opatrením orgánu verejnej správy, nečinnosťou orgánu verejnej správy alebo iným zásahom orgánu verejnej správy, sa môže za podmienok ustanovených týmto zákonom domáhať ochrany na správnom súde.

17. Podľa § 6 ods. 1 SSP, správne súdy v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

18. Podľa § 6 ods. 2 písm. c/ SSP, správne súdy rozhodujú v konaniach o správnych žalobách v sociálnych veciach.

19. Podľa § 199 ods. 1 písm. a/ SSP, sociálnymi vecami sa na účely tohto zákona rozumie rozhodovanie Sociálnej poisťovne.

20. Predmetom kasačného konania v danej veci bol rozsudok správneho súdu, ktorým súd zamietol ako nedôvodnú správnu žalobu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa žalovanej zo 17. decembra 2021, Číslo: XXX XXX XXXX X, ktorým tento postupom podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. v celom rozsahu zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové správne rozhodnutie z 09. septembra 2021, Číslo: XXX XXX XXXX. Uvedeným rozhodnutím prvostupňový správny orgán podľa § 65, § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. a § 21 ods. 1, § 132 ods. 1, § 174 a § 14 ods. 4 zákona č. 100/1988 Zb. žalobcovi zamietol žiadosť o prepočet starobného dôchodku.

21. Podľa § 65 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek.

22. Podľa § 65 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z., dôchodkový vek je 62 rokov veku poistenca, ak tento zákon v odsekoch 4 až 8, § 65a a 274 neustanovuje inak.

23. Podľa § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie sa zachovávajú.

24. Podľa § 21 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., občan má nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň
a/ 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a/ alebo najmenej 10 rokov v takom zamestnaní v uránových baniach,
b/ 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/, ak bol z tohto zamestnania prevedený alebo uvoľnený z dôvodov uvedených v § 12 ods. 3 písm. d/ a e/,
c/ 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/ až h/,
d/ 58 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. i/ až l/, alebo
e/ 60 rokov.

25. Podľa § 174 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., občan, ktorý vykonával pred 1. januárom 2000 zamestnanie I. pracovnej kategórie, prípadne službu I. alebo II. kategórie funkcií, má po 31. decembri 1999 nárok na starobný dôchodok tiež, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň
a/ 56 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 14 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a/, prípadne 9,5 roka, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 19 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/ až h/ alebo 19 rokov v službe I. kategórie funkcií,
b/ 57 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 13 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a/, prípadne 9 rokov, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 18 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/ až h/ alebo 18 rokov v službe I. kategórie funkcií,
c/ 58 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 12 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a/ prípadne 8 rokov, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 16 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/ až h/ alebo 16 rokov v službe I. kategórie funkcií alebo 17,5 roka v službe II. kategórie funkcií, alebo
d/ 59 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 11 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a/, prípadne 7,5 roka, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/ až l/ alebo 15 rokov v službe I. alebo II. kategórie funkcií.

26. Podľa § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb., podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999; za zamestnanie sa na tieto účely považujú i náhradné doby a doby uvedené v § 5 ods. 1 a v § 6 ods. 1 nariadenia vlády Československej socialistickej republiky č. 117/1988 Zb.

27. Najvyšší správny súd z obsahu súdneho ako aj primárne pripojeného dávkového spisu mal preukázané, že

- žalobcovi bol priznaný od 05. júna 1999 výsluhový príspevok podľa zákona č. 73/1998 Z.z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v rozhodnom znení s tým, že pre nárok na výsluhový príspevok bola žalobcovi zhodnotená doba 19 rokov a 264 dní,

- žalobcovi bol rozhodnutím z 03. februára 2017 od 19. októbra 2014 priznaný starobný dôchodok v sume 313,50 eur mesačne (a zvýšený o na to nadväzujúce zákonné valorizácie za roky 2015, 2016, 2017),

- žalobca následne dňa 13. februára 2019 požiadal o prepočet starobného dôchodku majúca za to, že spĺňa podmienky vzniku nároku na priznanie starobného dôchodku podľa § 174 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb.,

- prvostupňový správny orgán rozhodnutím zo 16. apríla 2019 príslušnú žiadosť žalobcu zamietol,

- na odvolanie žalobcu generálny riaditeľ žalovanej rozhodnutím z 01. júla 2019, v celom rozsahu zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové správne rozhodnutie zo 16. apríla 2019,

- Krajský súd v Prešove rozsudkom z 12. februára 2020, sp. zn. 6Sa/15/2019 žalobcom podanú správnu žalobu proti rozhodnutiu z 01. júla 2019 ako nedôvodnú zamietol,

- Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom z 30. júna 2021, sp. zn. 9Sk/15/2020 žalobcom následne podanú kasačnú sťažnosť zamietol,
- žiadosťou z 05. júla 2021 žalobca opätovne požiadal o prepočet starobného dôchodku majúc primárne za to, že žalobca splnil podmienku vzniku nároku na starobný dôchodok dovŕšením 56 rokov veku podľa § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb.,
- prvostupňový správny orgán rozhodnutím z 09. septembra 2021 príslušnú žiadosť žalobcu zamietol [zamietnutie žiadosti o prepočet starobného dôchodku odôvodnil s odkazom na § 174 ods. 1,2 zákona č. 100/1988 Zb. majúc za to, že žalobca tým, že ukončil služobný pomer k 04. júnu 1999 nespĺnil podmienku vzniku nároku na starobný dôchodok, ktorá tento vznik nároku viazala na trvanie služobného pomeru v I. kategórií funkcií k 31. decembru 1999],
- na odvolanie žalobcu generálny riaditeľ žalovanej tu preskúmaným rozhodnutím zo 17. decembra 2021, v celom rozsahu zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové správne rozhodnutie z 09. septembra 2021.

28. Na úvod považuje najvyšší správny súd za potrebné uviesť, že žalobca v tu prejednávanej veci žiadal o prepočet už skôr priznaného starobného dôchodku, pričom v príslušnej (a pomerne neprehľadnej) v poradí druhej žiadosti o prepočet uvádzal tak dosiahnutie veku 55 rokov, čo by mohlo evokovať, že žiada prepočítať starobný dôchodok v súlade s § 14 ods. 4 a § 21 ods. 1 písm. c/ zákona č. 100/1988 Zb. a tiež dosiahnutie veku 56 rokov, čo je zase možné oprieť o § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb. Prvostupňový správny orgán rozhodnutie z 09. septembra 2021 o zamietnutí žiadosti žalobcu odôvodňoval s poukazom na § 174 ods. 1, ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb., a teda nespĺnením kumulatívnej podmienky založenej na trvaní služby v I. kategórii funkcií k 31. decembru 1999, tak ako to predpisuje § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 355/1999 Z.z. Z podaného odvolania proti uvedenému rozhodnutiu z 09. septembra 2021 je však možné vyčítať, že žalobca žiadal o prepočet starobného dôchodku v kontexte na dovŕšenie dôchodkového veku 56 rokov [cit.: „ (...) Nárok na skorší odchod do starobného dôchodku vo veku 56 rokov odvolateľovi vznikol už v roku 2008, lebo už v tej dobe získal viac ako 19 rokov služby v I. kategórií funkcií. Teda mu vznikol nárok na skorší odchod do dôchodku vo veku 56 rokov (...)]. Takto ustálený predmet konania žalobca nijakým spôsobom tak v správnej žalobe, ako aj v kasačnej sťažnosti explicitne nerozporoval. Práve naopak, vo vyjadrení z 21. marca 2022 k vyjadreniu žalovanej, jasne uviedol, že priznanie starobného dôchodku požadoval na základe ustanovenia § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb. po dosiahnutí 56 rokov veku. Z tohto dôvodu úlohou najvyššieho správneho súdu bolo potom sa zamerať predovšetkým na splnenie podmienky vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb., teda dovŕšením veku 56 rokov.

29. K veci samej najvyšší správny súd uvádza nasledovné. Zákon č. 100/1988 Zb., ktorý bol platný do 31. decembra 2003, upravoval sociálne zabezpečenie pre všetkých občanov. Systém pracovných kategórií bol do československého systému sociálneho zabezpečenia zavedený s účinnosťou od 01. januára 1957 zákonom č. 55/1956 Zb. <<https://www.aspi.sk/products/lawText/7/151870/1/ASPI%253A/55/1956%20Zb.>> s cieľom poskytovať vyššie dôchodkové nároky vybraným občanom, ktorí pracovali v určených zamestnaniach. Uplatňovali sa ako preferencia vtedajších prioritných odvetví, medzi ktoré boli zaradené hlavne baníctvo, hutníctvo a ťažké strojárstvo. Postupne v priebehu rokov bol systém preferovaných pracovných kategórií rozširovaný aj na ďalšie odvetvia národného hospodárstva, pri rešpektovaní zásady, že v preferovaných pracovných kategóriách mohlo byť zaradených najviac 10% pracujúcich v národnom hospodárstve. Zavedením pracovných kategórií v dôchodkovom zabezpečení štát v postavení zamestnávateľa uznával svoju zodpovednosť za výkon prác v zdraví škodlivom a zdraví ohrozujúcom prostredí, t.j. za pracovné podmienky, v ktorých zamestnanec pre neho pracoval. Zákonom č. 235/1992 Zb. <<https://www.aspi.sk/products/lawText/7/151870/1/ASPI%253A/235/1992%20Zb.>> bola od 01. júna 1992 zrušená možnosť zaraďovania ďalších nových zamestnaní do preferovaných pracovných kategórií, zrušené boli rezortné zoznamy zamestnaní zaradených do preferovaných pracovných kategórií. Zároveň bolo umožnené do 31. decembra 1992 vykazovať zamestnania v I. a II. pracovnej kategórii na účely dôchodkového zabezpečenia, pričom podľa výkladu Federálneho ministerstva práce a sociálnych vecí, v súvislosti s privatizáciou a zmenami vlastníckych vzťahov mohli sa na účely zaraďovania zamestnaní do preferovaných pracovných kategórií považovať aj tie organizácie, ktoré ku dňu 31. mája 1992 patrili do odboru pôsobnosti príslušného ministerstva, používali jeho rezortný zoznam a po privatizácii aspoň časť akcií bola vo vlastníctve štátu, iného štátneho podniku alebo Fondu národného majetku (bližšie pozri Dôvodovú správu k zákonu č. 355/1999 Z.z.).

30. Prijatím zákonov Národnej rady Slovenskej republiky sa predlžovalo vykazovanie zamestnaní v preferovaných pracovných kategóriách postupne od roku 1993 až do konca roka 1998 a súčasne sa aj predlžovalo obdobie, v ktorom sa zachovávajú dôchodkové nároky získané z I. a II. pracovnej kategórie a I. a II. kategórie funkcií, a to z roku 2015 až na rok 2022. Zákomom č. 355/1999 Z.z. sa novelizoval zákon č. 100/1988 Zb., konkrétne sa opäť predlžilo obdobie vykazovania a hodnotenia výkonu prác zaradených do I. a II. pracovnej kategórie a výkonu služby zaradenej do I. a II. kategórie funkcií až do 31. decembra 1999, respektíve až do roku 2023 v príslušných ustanoveniach zákona č. 100/1988 Zb. To sa následne premietlo v odseku 1 § 174 zákona č. 100/1988 Zb., z ktorého vyplynulo, že občan, ktorý vykonával pred 01. januárom 2000 zamestnanie I. pracovnej kategórie, prípadne službu I. alebo II. kategórie funkcií, má po 31. decembri 1999 nárok na starobný dôchodok tiež, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol potrebný vek. Zároveň na odsek 1 nadväzovalo ustanovenie § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. bližšie určujúce, že podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999. Z toho jednoznačne vyplýva, že aby takýto nárok osobe mohol vzniknúť (za splnenia ďalších kumulatívnych podmienok), muselo zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvať k 31. decembru 1999.

31. Námitku žalobcu, že jeho nárok na starobný dôchodok sa mal posúdiť podľa zákona č. 100/1988 Zb., avšak v znení zákona č. 376/1997 Z.z., teda v znení účinnom ku dňu skončenia výkonu služby, t.j. k 30. septembru 1999, a nie podľa zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 355/1999 Z.z. (znenie účinné k 31. decembru 1999, pozn. súdu), najvyšší správny súd vyhodnotil ako nedôvodnú. Ako bolo vyššie uvedené, ustanovenie § 174 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. bolo od roku 1993 viackrát novelizované, pričom nadobudlo účinnosť až 01. januára 2000 na základe zákona č. 355/1999 Z.z. Spoločnou podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok je trvanie zamestnania I. pracovnej kategórie a služby I. alebo II. kategórie funkcií až do 31. decembra 1999. V žalobcovom prípade však služobný pomer skončil dňom 30. septembra 1999, preto nebola táto podmienka splnená. Zároveň je potrebné uviesť, že žalobca dosiahol vek 56 rokov dňa XX. R. XXXX. Preto pri posudzovaní žalovaná vychádzala z poslednej platnej právnej úpravy v zákone č. 100/1988 Zb. a nie z právnej úpravy, ktorú požadoval žalobca. V súvislosti s posudzovaním nároku na starobný dôchodok je rozhodujúca právna úprava platná v čase, keď vznikol nárok na dôchodkovú dávku a nie deň, kedy bola ukončená niektorá z činností žiadateľa o starobný dôchodok. Z toho dôvodu bola nedôvodnou aj námička žalobcu súvisiaca s retroaktivitou, keďže v danom prípade to nenastalo. V tomto smere možno odkázať aj na závery plynúce z uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 14. februára 2017, sp. zn. III. ÚS 88/2017, ktoré analogicky vecne priliehajú k tu prejednávanej veci a podľa ktorých cit.: „ (...) Vo vzťahu k námičke sťažovateľa týkajúcej sa nezákonnej aplikácie zákona č. 100/1988 Zb. na jeho skutkový stav (tzv. retroaktivita zákona) z dôvodu, že sťažovateľ skončil služobný pomer v roku 1994, pričom zákon č. 100/1988 Zb. platný v čase skončenia služobného pomeru ustanovoval v § 174 ods. 2 podmienku pre vznik nároku na skorší dôchodkový vek, okrem podmienok uvedených v odseku 1, aj trvanie služby v I. kategórii funkcií k 31. decembru 1993, ústavný súd poznamenáva, že v danom prípade išlo o splnenie len jednej z viacerých podmienok, ktorá nezaložila sťažovateľovi vznik nároku na starobný dôchodok. Nárok na priznanie starobného dôchodku žiadateľovi vzniká až splnením všetkých zákonom ustanovených objektívnych podmienok, pričom vznik takéhoto nároku sa posudzuje podľa zákona platného a účinného v čase, kedy malo dôjsť k splneniu objektívnych podmienok, t. z. v danom prípade podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ktorý v § 274 priznáva nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie do 31. decembra 2023, poukazujúc na zákon č. 100/1988 Zb. Navyše podľa názoru ústavného súdu namietané ustanovenie nevykazuje znaky pravej retroaktivity, v našom právnom poriadku neprípustnej, ale ide o retroaktivitu nepravú, ktorá je prípustná. Okrem toho v právnom štáte platí princíp prezumpcie ústavnosti právnych noriem, čo znamená, že na účinnú právnu normu sa orgán ju aplikujúci musí pozerieť ako na súladnú s ústavou dovtedy, kým ústavný súd predpísaným spôsobom nevysloví jej neústavnosť (mutatis mutandis III. ÚS 274/07). Rovnako nebolo možné postup Sociálnej poisťovne považovať za diskriminačný, keďže podmienka trvania služby vo zvýhodnenej kategórii funkcií k 31. decembru 1999 platí pre všetkých poistencov. Teda so sťažovateľom sa nezaobchádzalo inak ako s inými žiadateľmi o starobný dôchodok, ktorí sa ocitli v podobnej situácii.“ V prerokovanej veci je zrejmé, že žalobca v čase skončenia svojho služobného pomeru k 30. septembru 1999 mal iba 46 rokov, pričom podľa § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom v danom čase (teda do 31. decembra 1999) nárok na starobný dôchodok mohol vzniknúť len občanovi, ktorý bol zamestnaný aspoň 25 rokov a dosiahol

vek aspoň 56 rokov. Žalobca podmienku plynúcu z § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb. a spočívajúcu v získaní aspoň 19 rokov služby v I. kategórii funkcií splnil, avšak v danom čase vek 56 rokov nedosiahol, v dôsledku čoho mu nevznikol nárok na starobný dôchodok.

32. K poukazu žalobcu na § 175g zákona č. 100/1988 Zb. najvyšší správny súd uvádza, že podľa § 175g ods. 1, ak konanie o nároku na dôchodok a o jeho výške nebolo právoplatne skončené pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona a hodnotenie zamestnania v I. a II. pracovnej kategórii alebo v I. a II. kategórii funkcií má vplyv na vznik nároku na dôchodok alebo na jeho výšku, o nároku na dôchodok a o jeho výške sa rozhodne podľa predpisov účinných po dni nadobudnutia účinnosti tohto zákona, ak nie je ďalej ustanovené inak. Podľa odseku 2, ak o nároku na starobný dôchodok podľa § 174 nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, o nároku na starobný dôchodok sa rozhodne podľa predpisov účinných do dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Podľa odseku 3, ak konanie o nároku na dôchodok a o jeho výške bolo právoplatne skončené ku dňu nadobudnutia účinnosti tohto zákona a hodnotenie zamestnania v I. a II. pracovnej kategórii alebo v I. a II. kategórii funkcií má vplyv na vznik nároku na dôchodok alebo na jeho výšku, na žiadosť občana sa o nároku na dôchodok a o jeho výške rozhodne podľa predpisov účinných po dni nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Z týchto ustanovení je zrejmé, že všetky nároky na dôchodok, o ktorých sa právoplatne nerozhodlo do 21. decembra 1999 a pri ktorých je podstatné zaradenie zamestnania (funkcie) do kategórie, sa podriaďujú režimu novej právnej úpravy, takže sa o nich má rozhodovať podľa úpravy účinnej od 22. decembra 1999 (§ 175g ods. 1). Naopak, v právoplatne skončených veciach sa podľa novej úpravy bude postupovať len na žiadosť občana (§ 175g ods. 3). Ustanovenie § 175g ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. na druhej strane zavádza z týchto pravidiel výnimku pre nárok na starobný dôchodok podľa § 174, na ktorý sa má použiť právny režim účinný do 21. decembra 1999, ak o ňom ešte nebolo právoplatne rozhodnuté. Podľa odôvodnenia pozmeňujúceho návrhu, ktorým bolo citované ustanovenie vložené do pôvodného vládneho návrhu zákona (Národná rada Slovenskej republiky, II. volebné obdobie, tlač 377; porov. aj § 96 ods. 1 zákona č. 350/1996 Z.z.), bolo cieľom zabezpečiť zachovanie nároku na starobný dôchodok už vzniknutého podľa § 174 účinného do 21. decembra 1999, aj keď sa o ňom právoplatne nerozhodlo (porov. národná rada, II. volebné obdobie, zápisnica z 25. schôdze, rokovanie 07. decembra 1999). Ustanovenie § 175g ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. sa tak vzťahuje len na nárok na starobný dôchodok vzniknutý do 21. decembra 1999. Podľa vyššie citovaných ustanovení § 21, § 174 ods. 1 (ale aj § 135) zákona č. 100/1988 Zb. nárok na starobný dôchodok nevznikal len získaním určitého počtu rokov v zamestnaní určitej kategórie, ale až okamihom dosiahnutia určitého veku (a získania 25 rokov zamestnania celkovo). Ustanovenie § 175g ods. 2 menovaného zákona sa tak mohlo týkať len tých osôb, ktoré pred 22. decembrom 1999 splnili všetky podmienky nároku na starobný dôchodok podľa § 174, teda dosiahli aj príslušný vek. Naopak, z tohto ustanovenia nemožno vyvodiť, že by sa aj do budúca mal vznik prípadných nárokov posudzovať podľa predchádzajúcich znení zákona č. 100/1988 Zb. (pozri rozsudok najvyššieho správneho súdu z 15. augusta 2024, sp. zn. 7Ssk/135/2023). S ohľadom na to, že o nároku žalobcu nebolo k 22. decembru 1999 právoplatne rozhodnuté, vzťahoval sa naňho § 175g ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., na základe ktorého sa všetky nároky mali posudzovať podľa právnych predpisov účinných od 22. decembra 1999. To znamená, že nárok žalobcu sa musel posudzovať len podľa § 174 ods. 2 účinného od tohto dátumu (t.j. v znení zákona č. 355/1999 Z.z.), na základe ktorého bolo možné odsek 1 aplikovať len za predpokladu, že zamestnanie (funkcia) trvali k 31. decembru 1999. Pretože žalobcov služobný pomer v I. kategórii funkcií k tomuto dátumu netrval, nemohol sa naňho aplikovať § 174 ods. 1. V dôsledku toho žalobcovi z tohto ustanovenia nevznikol žiaden nárok, ktorý by sa mu na základe § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. mohol zachovať aj po 31. decembri 2003.

33. V súvislosti s namietanou otázkou dokazovania, najvyšší správny súd uvádza, že v správnom súdnom konaní súd dokazovanie zásadne nevykonáva, vykonáva len také dokazovanie, ktoré je nevyhnutné na preskúmanie napadnutého rozhodnutia, t.j. jeho rozsah je obmedzený účelom správneho súdneho konania (§ 119 SSP). Je to tak preto, že úlohou súdu v správnom súdnom konaní nie je nahradzovať činnosť správnych orgánov pri zisťovaní skutkového stavu dopĺňaním rozsiahleho dokazovania, ale preskúmať zákonnosť ich rozhodnutí, teda to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených žalobou rešpektovali príslušné hmotno-právne a procesno-právne predpisy, t.j. preskúmať aj postup, ktorý predchádzal vydaniu týchto rozhodnutí s prihliadnutím na závažnosť zisteného skutkového stavu, ktorý tu bol v čase ich právoplatnosti. Správny súd pri preskúmaní zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu v konkrétnej právnej veci sa v zásade obmedzí na otázku, či vykonané dôkazy, z ktorých správny orgán vychádza, nie sú pochybné, najmä kvôli prameňu, z ktorých pochádzajú alebo pre porušenie niektorej procesnej zásady správneho konania a ďalej na otázku, či vykonané dôkazy

logicky robia vôbec možným skutkový záver, ku ktorému správny orgán dospel. Odhliadnuc od toho, možno len dodať, že skutočnosť, že žalobcov služobný pomer netrval k 31. decembru 1999, ale iba do 30. septembra 1999, nebola sporná; sám žalobca túto skutočnosť potvrdil, a to opakovane. Nadväzne na to, potom žalovaná bola povinná sa s týmto (nesporným) faktom vo svetle relevantnej právnej úpravy (§ 174 zákona č. 100/1988 Zb.) riadne vysporiadať, čo je však už otázka právneho posúdenia veci a nie otázka týkajúca sa zisťovania skutkového stavu veci.

34. Možno teda uzavrieť, že pokiaľ žalobca žiadal o prepočet starobného dôchodku a v podstate o jeho skoršie priznanie, k dovŕšeniu veku 56 rokov, žalovaná správne postupovala, keď predmetnú žiadosť žalobcu zamietla. Žalobcov poukaz na možný dvojnásobný zápočet dôb aj s ohľadom na nesplnenie kumulatívnej podmienky plynúcej z § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Z.z. v znení zákona č. 355/1999 Z.z. (trvanie služby I. alebo II. kategórie funkcií k 31. decembru 1999) je v tomto prípade (rozumej výlučne na účely posúdenia vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb.) neopodstatnený.

35. Senát najvyššieho správneho súdu považuje právne posúdenie preskúmvanej veci správnym súdom za správne a súladné so zákonom. Z týchto dôvodov potom najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť podľa § 461 SSP ako nedôvodnú zamietol.

36. O náhrade trov kasačného konania rozhodol najvyšší správny súd tak, že žalobcovi, ktorý v tomto konaní nemal úspech, nárok na ich náhradu nepriznal (§ 467 ods. 1 SSP a analogicky podľa § 167 ods. 1 SSP) a žalovanej ich nepriznal, lebo to nemožno spravodlivo požadovať (§ 467 ods. 1 SSP analogicky podľa § 168 SSP).

37. Toto rozhodnutie prijal najvyšší správny súd v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 139 ods. 4 veta prvá SSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.